

27. BÖLÜM

HASTA HAKLARI

Devrim Karakölah
Eniscan Karaalp

*İnsan haklarını inkar etmek, insanlığa meydan okumaktır.
Nelson Mandela*

HASTA VE HASTA HAKLARI

Hasta Hakları Yönetmeliği, hasta kavramını “sağlık hizmetlerinden faydalanma ihtiyacı bulunan kimse” olarak tanımlamıştır. Aynı yönetmelikte, hasta hakları; “sağlık hizmetlerinden faydalanma ihtiyacı bulunan fertlerin, sırf insan olmaları sebebiyle sahip buldukları ve T.C. Anayasası, milletlerarası antlaşmalar, kanunlar ve diğer mevzuat ile teminat altına alınmış bulunan haklar” şeklinde tanımlanmıştır (Mad. 4/b, e). Amsterdam Bildirgesinde hasta “sağlık hizmetlerinden faydalanma ihtiyacı bulunan kimse” olarak tanımlanmıştır.

Hasta hakları kavramı, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, milletlerarası hukuki metinler ve diğer mevzuatta kabul edilen ve koruma altına alınan temel insan haklarının sağlık hizmetleri alanındaki karşılığıdır. 01.08.1998 tarihinde Hasta Hakları Yönetmeliği, bu kavramın, somut olarak gösterilmesi, sağlık hizmeti sunulan tüm kurum ve kuruluşlar ile sağlık hizmetinin sağlık kurum ve kuruluşları dışında sunulması halinde, insan onuruna yakışacak şekilde, herkesin hasta haklarından faydalanabilmesi, hak ihlallerinden korunabilmesi ve gerektiğinde hukuki korunma yollarını fiilen kullanabilmesine dair usul ve esasları düzenlemek amacı ile yürürlüğe girmiştir.

Evrensel bir insan hakkı olarak hastanın şikâyet, başvuru ve dava hakkı

Lizbon ve Amsterdam Bildirgelerinde hastanın şikâyeti; “hasta şikâyetlerinin dikkate alınması ve şikâyet mekanizmasının çalıştırılarak sonucundan hastaya bilgi verilmesi hastanın temel haklarından” kabul edilmiştir. Ayrıca, “hastalar haklarına saygı gösterilmediğini hissettiklerinde, şikâyet için başvuru olanağına sahip olmalıdır” denilmektedir. Başvuru sadece mahkemelere değil diğer düzeylerde

- a. Kamu görevlisi olmayan personel; hakları ihlal edilen hastanın doğrudan vaki olacak şikayeti üzerine veya bu fiillerin başka şekilde tespiti halinde bakanlık veya başka kurum ve kuruluşlar tarafından yapılan bildirim üzerine, bunların özel kanunlara göre kurulmuş olan kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları haysiyet divanlarınca disiplin cezaları ile cezalandırılabilir.
- b. Kamu görevlisi olmayan personelin hasta haklarını ihlallerinden doğan hukuki sorumlulukları, genel hükümlere göre doğrudan doğruya kendilerine veya bunları çalıştıran kurum ve kuruluşlara karşı veya hem kendilerine ve hem de çalıştıranlara karşı birlikte dava açılarak ileri sürülebilir.
- c. Kamu görevlisi olmayan personel hakkında, ceza hukukuna göre suç teşkil eden fiilleri sebebiyle cezai müeyyideler tatbik edilmesi, genel hükümlere göre doğrudan doğruya cumhuriyet savcılıklarına yapılacak ihbar veya şikayet yoluyla gerçekleştirilebilir.”

Tedavi Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulan Bakanlık Hasta Hakları Birimi ile “hasta hakları ihlallerinin önlenmesi, uygulamaların geliştirilmesi, izlenmesi ve ülke genelinde koordine edilmesi” amaçlanmaktadır.

Gözden Geçirme

1. Hasta Hakları Yönetmeliği'ne göre “Hasta” kavramının tanımı nedir?
2. Sağlık durumu ile ilgili bilgi alma hakkı kapsamında yapılacak bilgilendirmenin kapsamı nedir?
3. Lizbon ve Amsterdam Bildirgelerinde hastanın şikayet hakkından nasıl bahsedilmektedir?

KAYNAKLAR

1. Aşcıoğlu, Ç. Tıbbi Yardım ve El Atmalardan Doğan Sorumluluklar (The Responsibilities Due to Medical Assistance), 64-103, 1993.
2. Çakmut ÖY. Sağlık Mesleği Mensuplarının Suçu Bildirmemesi Suçu (TCK m. 280), Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Doç. Dr. Mehmet Somer'in Anısına Armağan Özel Sayısı, C.XII, S. 1-3: 1051-1060, 2006.
3. Çelik F. Hekimlik Uygulamalarında Aydınlatılmış Onam İhlalleri, YÜHFD Özel Sayı: Türk-Alman Hukuku Sempozyumu, 3.2: 71-82, 2006.
4. Erman H. Hekimin Hukuki Sorumluluğu. Bülent Davran'a Armağan, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Eğitim Öğretim v Yardımlaşma Vakfı yayını, 143-153, 1998.
5. Gözler K. İdare Hukuku, Cilt II, Ekin Kitabevi, Bursa, 2003.
6. Güriz A. Hukuk Felsefesi, 13. baskı, Siyasal Kitabevi, Ankara, 1996.
7. Güven K. Kişilik Hakları ve Ötanazi, Nobel Yayın Dağıtım, 2000.
8. Hakeri H. Tıp Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2020.
9. Hancı İH. Malpraktis, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2006.
10. Hasta Hakları Yönetmeliği, RGT:01.08.1998, RG No:23420, (Erişim: Mayıs 2020).

11. İnsan Hakları Evrensel Beyanname, BKK Yıl/No: 1949/3/9119, RGT: 27.05.1949, RG NO: 7217, (Erişim:Mayıs.2020).
12. Keyman S. Hekimin Cezai Sorumluluğu. Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 35.1: 57-89, 1978.
13. Oğuz A. Karşılaştırmalı Hukuk, Yetkin Yayınevi, İstanbul, 2003.
14. Özkan H, Sunay ÖA. Açıklamalı, İçtihatlı Hasta, Hekim Hakları ve Davaları, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008.
15. Polat O. Tıbbi Uygulama Hataları, Seçkin Yayınevi, sf.117-131, 2005.
16. Sert G. Hasta Hakları-Uluslararası Bildirgeler ve Tıp Etiği Çerçevesinde, Babil Yayınları, İstanbul, 2004.
17. Yılmaz B. Hekimin Hukuki Sorumluluğu, Legal Yayınevi, İstanbul, 2017.
18. <http://www.ankarabaru.org.tr/Siteler/1940-2010/Kitaplar/pdf/s/sdigesta.pdf> (Erişim: Mayıs 2020).
19. <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/307/2929.pdf>. (Erişim: Mayıs 2020).
20. <https://hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/01/B.Ozturk-12.pdf> (Erişim: Mayıs 2020).
21. <https://7hukuk.deu.edu.tr/wp-content/uploads/2020/DI/B.Ozturk-12.pdf> (Erişim: Mayıs 2020).
22. https://dosyaism.saglik.gov.tr/Eklenti/27595,lizbonbildirgesi1981pdf.pdf?0&_tag1=-B604E65F9D752DBD1BCFA298D02CC89A4C8DE295 (Erişim: Mayıs 2020).